

Antero Ranka

Satamakaupunki Kotka

Erään lemppaajan tarina

Satamakaupunki
Kotka

Antero Ranka

Satamakaupunki Kotka

Erään lempiaajan tarina

2. painos

© 2023 Antero Ranka

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-33-9392-9

Kiitokset

Kiitos kaikille kirjan ennakolta lukeneille henkilöille palautteesta, vinkeistä ja korjausehdotuksista. Ongelmallisissa murreasioissa sain erilaisia, joskaan en yhteneviä ehdotuksia. Vastaan itse kaikista mahdollisista kielellisistä mahdottomuuksista. Kiitos erityisesti niille ennakkolukijoille, jotka toivoivat tarinaan jo jatkoa. Varsinkin nuo kommentit valoivat uskoa saattaa tarina julkaistavaksi.

Kiitos myös merimaisemalle, joka avautuu Kuusisen aaltonmurtajalta ja jossa syötyjen hampurilaisten ja ranskalaisen perunoiden makuun sekä suolaisen meren tuoksuun sekoittuva romanttinen idylli purjeveneineen, meriläisineen ja muine veneineen tarjoaa loputonta inspiraatiota.

Kirja on saanut julkaisuun tukea *Kymin Osakeyhtiön 100-vuotissäätiöltä*.

Alkulause

Miguel de Cervantes muistuttaa *Don Quijotensa* alkulauseessa luonnon lain olevan sellainen, että kukin voi luoda vain kaltaistaan. Siksi minäkään en ole kirjoittanut sankaritarinaa uraohjuksesta, joka muuttaa maailman, vaan koomisia piirteitä omaavan tarinan aivan tavallisesta lama-ajan lapsesta, jolle elämä ei ole varannut suoraa polkua onneen vaan masennuslääkityksen.

Tarina on muhinut takaraivossani pitkään odottaen kertomista, etsien muotoa, jossa se pääsisi purkautumaan. Vasta

kun ymmärsin oikean muodon olevan autofiktio, sain suoritettua tehtävän, jonka koin suorastaan pakottavana. Autofiktiosta seuraa, että joku voi koettaa tunnistaa itsensä tarinan hahmoista, mutta voin vastata kaikille jo etukäteen yhteisesti: Ei, se et ole sinä vaan fiktiivinen hahmo.

Kirja on kirjoitettu osin murteella, johon suhtaudun pragmaattisesti kuten Väinö Linna *Tuntemattoman sotilaan* kieleen; kyseessä ei ole murreopas vaan edelleen – fiktiivinen tarina. Rajamaakunnassa murteet ovat sekoittuneet toisiinsa matkamiesten mukana.

Kirjan kieli on paikoin karkeaa ja sisältää sanoja, jotka eivät ole ns. poliittisesti korrekkeja. Tämä varoitus mielessään lukija voi sukeltaa rauhassa fiktiivisen, sensuroimattoman yksityisyyteni piiriin tietäen, ettei kyseessä ole mikään kannanotto näiden sanojen yleisen hyväksyttävyyden puolesta.

Cervantes suosittelee kaikille kirjailijoille pitkän Aristoteles-lainauksen liittämistä kirjan alkuun, sivumäärän kasvattamiseksi. Tällaiselta kärsimykseltä olen lukijat säästänyt, vaikka kokonaan ilman filosofisia pohdintoja ei kirjan lukija voi välttyä. Erityisesti *armo* on sana, joka olisi voinut esiintyä tarinassa useamminkin.

15. lokakuuta vuonna 2021
Antero Ranka

$\mathcal{O}_{\Delta\alpha} 1$

Luku 1 Ihmiskaatopaikka

I

Tiedätkö sattumoisin, mitä on lemppaaminen? Etpä taida tietää, ellet ole asunut joskus jossain satamakaupungissa kuten Kotka. Enpä tiennyt minäkään, yliopistokaupungin kasvatti, aikoinaan vastausta tuohon kysymykseen.

– Miäpä kerron, mitä lemppaaminen on. Se on koiran hommaa, mut sil tienaa iha kohtuullisest.

Näin houkuttelevasti minun vanha ystäväni työtä kuvasi. Pelasimme aikoinaan samassa salibandyjoukkueessa ja olin tavannut hänet sattumalta eräässä divariturnauksessa juuri ennen valmistumistani yliopistosta. Hän vitsaili tuolloin, että jos en saisi töitä valmistuttuani, niin satamassa olisi aina tarvetta kovakuntoisille hanskamiehille.

Tyttöystäväni katkaisi alkaneen teatterikriitikon urani (tosiasiallisesti kahden vuoden työttömyyden) tekstiviestillä, jossa tiedusteltiin, oliko minussa miestä kantamaan vastuuni yhteisestä tulevasta lapsestamme ammatilla, jossa tienaisi ilmaisten näytöslippujen sijaan oikeaa pätäkkääkin.

Harvemmin akateemisessa kirjallisuudessa käytetty ja mielestäni tuolloin aivan hulvattomalta kuulostanut ”pätäkkä”-sana sekä miehisyyteni kyseenalaistaminen olivat ne narut, joista tuleva vaimoni ajatteli kykenevänsä kiskomaan minut elämässäni oikeille raiteille, jos tyttöystävän (yhden heistä) raskaaksi tuleminen ei sitä yksin vielä tekisi. Viesti oli yhtä aikaa loukkaavan uhmakas ja tavattoman hellyttävä, juuri sellainen kuin tuo nuori nainen itsekin oli.

Akateemista työtä ei ollut omassa kotikaupungissani tarjolla, koska harjoittelijatason tehtäviinkin riitti tohtorin tutkinnon omaavia hakijoita. Nopeiten pätäkkää pystyi

tienaamaan puhelustani yllättyneen vanhan ystäväni mukaan satamassa, toisessa päässä maata. Hänellä oli kuulemma lupa rekrytoida uusia ”hyviä miehiä”, vaikkei mikään esimies ollutkaan, koska satamassa oli kova vauhti päällä. Maailmantalous veti ja töitä riitti kaikille halukkaille (*sic*). Painoin tuolloin sellaiset 65 kiloa, joten en ollut aivan varma menisinkö ”hyvästä miehestä” raskaaseen satamatyöhön, mitä se sitten pitikään sisällään. Oma mielikuvani oli sellainen, että satamajätkät olivat varsin karskinpuoleista porukkaa.

En ollut tuolloin lainkaan tyytyväinen elämääni, kuten ei pitemmän päälle kukaan muukaan yksineläjä, jolla on vain satunnaisia tuttavuuksia. Teatterikriitikkona toimiminen oli myös todella epäkiitollinen tehtävä, hieman kuin mestaajan ammatti aikoinaan. Siihen ei tahdo ketään löytyä, eikä siitä juuri mitään maksetakaan. Kaipasin totaalista elämänmuutosta, ja uusien henkilöiden (nainen ja lapsi) liittyminen aiemmin juonettomalta tuntuneeseen tarinaani tuntui hyvältä ajatukselta (ehkä he olivat ne palapelistä puuttuvat palaset), samoin paikkakunnan vaihto (samat tylsät kadut), joten soitin numeroon, jonka vanha ystäväni minulle puhelimesta kaivoi.

– Joo, puhu vaan, ääni vastasi puhelimessa rohkaisevasti.

– Tuota niin, sain tämän numeron (muistin, että ystäväni oli nimenomaan kieltänyt kertomasta keneltä olin numeron saanut)... Tarkoitin, että olen 26-vuotias, kovakuntoinen ja tunnollinen työntekijä, jos teillä olisi sellaiselle tarvetta. Olen juuri valmistunut filosofian maisteriksi (muistin, että ystäväni oli nimenomaan kieltänyt mainitsemasta akateemista koulutusta)... mutta olen kiinnostunut logistiikka-alasta.

– Jaa-a. (Kului rapinaa, mies plarasi joitain papereita.) Pääsetkö aloittamaan maanantaina kello 9? (Tuolloin oli lauantai.)

– Joo.

– Laitan tekstarilla osoitteen sitten maanantaiaamuna.

Oletko saanut koskaan työpaikkaa alle viiden minuutin puhelinsoitolla ilman, että sinulta olisi pyydetty CV:tä, lääkärintodistusta, huumetestiiä ja kahta suositelijaa? Enpä usko, ellet sitten ole hakenut töihin johonkin satamakaupunkiin kuten Kotka.

II

Sain tehtyä tarvittavat matkajärjestelyt nopeasti. Pakkasin kauluspaitani, hammasharjani ja joitain pesuaineitani urheilukassiin. Asuin edelleen opiskelijayksiossä, johon tyttöystäväni muutti saman tien, kun oli saanut myönteisen vastauksen tekstiviestisiin. Kupletin juoni oli seuraavanlainen: asuisin jonkin aikaa vanhan ystäväni luona, kunnes saisin muuttaman tilinahan ja vuokrattua oman asunnon. Tyttöystäväni muuttaisi sitten perässäni. Hän kuunteli suunnitelmaani onnellisen näköisenä ja kuvitteli jo tietysti mielessään vaikka millaisia omakotitaloja ja rotukoiria lapsen synnyttyä. Jotenkin minulle jäi sellainen vaikutelma, ettei hän, rakkaus ja vauvahormonien kyllästävä olento, täysin tajunnut, että nyt pudottiin pohjalle, mistä oli pitkä ja hidas, kenties jopa mahdoton, nousu ylöspäin. Koska teatterikriitikon työ ei elättänyt edes itseäni, olin samaan aikaan yhdellä sellaisella työvoimatoimiston humoristisella haista-paska-luuseri-työnhakukurssilla, tiedät kyllä varmasti itsekin millaisella. Ilmoitin sinne sähköpostilla, että olin saanut työpaikan, eikä minua siellä enää nähtäisi, työnhaun harjoitteleminen oli nyt ohi.

Ongelmaksi muodostui vain se, että jotta ehtisin töihin satamaan ajoissa maanantaiaamuksi, jouduin ottamaan lauantaina saman tien iltajunan Helsinkiin, josta lähtisi vasta lähellä aamua linja-auto Kotkaan. Koska minulla ei ollut rahaa

mennä hotelliin, jouduin viettämään yön Helsingissä kävelen. Oletko viettänyt koskaan koko yötä ulkosalla Helsingissä viikonloppuna selvin päin? En voi suositella. Ajattelin viettää ajan Kampin linja-autoasemalla odottaen, mutta siellä oli sen näköistä jengii, että päätin mennä istuskelemaan ulos jonnekin julkiselle paikalle. Tämä oli ensimmäinen (ja toivon mukaan viimeinen) yöni ulkosalla, lähes rahattomana. Kyllä minuutit matoivat hiljaa ja kesäyön kylmyys hiipi farkkutakkini lävitse. Ostin nakkikioskilta lämpimän lihapiirakan, mikä söi kaiken ylimääräisen matkabudjettini siltä päivältä. Istuin Eduskuntatalon puistoon syömään rasvaista herkkupalaani entisen presidentin patsaan arvostelevan katseen alle. En saanut olla pitkään rauhassa.

Viereiseen pusikkoon virtsasi nelikymppinen, tummaihoinen mies, jolla oli tummansininen puku päällään.

– Neekeri osaa kusta! hän totesi iloiseen tyyliinsä. Vaikkei hän katsonutkaan minua, tiesin hänen osoittaneen piinaavan puheensa juuri minulle.

Viereeni istui toinen kohtuullisen siististi pukeutunut, noin 55-vuotias suomalainen mies. Hänellä oli ryppyiset kasvot, litteä vodkapullo rintataskussaan ja housujen etumus märkinä (ei siis osannut kusta).

– Lähetään juhlimaan! vanhempi mies koetti innostaa minua.

– Lähetään vaan, totesi tumma mies ja huomasi samalla vanhemman miehen märän housujen etumuksen. – Hei, sulla on tullu nyt kuule... Tuota, et sä pääse mihinkään sille tuollai.

Vanha mies nousi, katsoi etumustaan, irvisti ja huitaisi kädellään torjuvasti: – Turhia. Päästään mihin vaan, hän sanoi ja otti pitkän huikan vodkapullostaan, joka tyhjjeni kokonaan. – Mennään meille.

Kun miehet keskustelivat vielä vanhan miehen märeistä

housuista, häivyin sillä välin toiseen suuntaan. En tiedä, mitä he minusta halusivat, mutten halunnut jäädä ottamaan siitä selvää. He huusivat vielä jotain perääni mutten pysähtynyt. Menin linja-autoasemalle pariksi viimeiseksi tunniksi. Kuukaan ei onneksi tullut lähelleni. Koetin pinnistellä, etten nukahtaisi penkille. Tiesin, että tämä eritteiden ja rasvaisen ruoan kyllästämä koettelemus oli vielä lasten leikkiä verrattuna siihen, mitä oli tuleman satamassa. Aseman läpi kulkevat vartijat katsoivat minua alta kulmain. Sitten tuli linja-auton pehmeä ja lämmin syli.

III

Saavuin sateisena sunnuntaiaamuna Karhulan linja-autoasemalle, missä vanha ystäväni, rotevan oloinen nuori mies, oli vastassa työvaatteet yllään. ”Karhula”, Jeesus sentään, millaisia paikannimiä täällä Kotkassa oli. Kaverini asui Sunilassa. Eipä sillä että Sunila olisi tehnyt yhtään parempaa ensivaikutelmaa. Aivan vanhan ystäväni kerrostalon lähellä kohosi valtava tehdas, josta kuului kova monotoninen melu ja josta tuprusi matalapaineessa matalalla leijailevaa paksua savua, joka haisi kuin rutto.

– Tääl miä totanoinniin asustelen.

– Mikä tuo on? kysyin katsoen naama kauhusta valkoisena äänekästä, savua puskevaa hirviötä.

– Ai sellutehas? Älä siit välitä. Tääl sanotaa, ett’ raha se vaa haisee.

Laskeuduin kirjaimellisesti kohti helvetin rikinkatkuista esikartanoa. Helsingissä vietetty yö alkoi jo tuntua vitsiltä tähän verrattuna. Hengitin paitani kauluksen läpi paksua ilmaa. Rappukäytävässä haisi lisäksi rasvainen ruoka. Kii pesimme hissittömän kerrostalon ylimpään rappuun.

Oletko nähnyt koskaan yksin elävän nuoren (ei-

akateemisen) miehen asuntoa? Jeesus sentään! Kävin ensimmäisenä vessassa. Peilistä ei nähnyt läpi omaa naamaansa. Käsienpesuallas oli kalkkeutunut ja jonkin keltaisen töhnän peitossa. Saippuaa ei ollut. Lattialla juoksi joitain elikoita (opin myöhemmin, että Kotkan seudulla kaikki asunnot olivat täynnä sokeritoukkia). Juuri tällaisia tyyppejä varten vuokra-asunnoista kerätään vakuusmaksu. Keittiössä odotti vuoden tiski.

– Syä vaa mitä haluut, ystäväni kehotti.

Pöydällä oli urheiluproteiinitonkkia. Jääkaapissa oli ketsuppia, margariinia ja kaksi kaljatölkkiä. Kaikki juomalasit olivat rikkonaisia.

– Siit voi juua vielä totanoinniin toiselt puolelt, ystäväni ohjeisti, kun pitelin kädessäni vesilasia, josta puuttui viiden sentin levyinen sirpale reunasta.

Istuin sohvalle määrän pyyhkeen viereen ja katselin ympärilläni vallitsevaa kaaosta. Tv ja stereot olivat kalliin näköiset. Samoin kirjahyllyssä kimalteleva mekaaninen kello. Nurkassa lojui painonnostopenkki. Muuten kaikki oli nuhuista. Jopa kattolampun kangasvarjostin oli rikkonainen ja roikkui surullisena kallellaan.

– Joo, pitäs vähä siivota. Emmiä vaa uskonu ett’ siä tulisit tänne, siis oikeest. Eikö tää oo totanoinniin sun lahjoje tuhlaamista?

Tosiasiata oli, että halusin työn, jossa ei tarvinnut käyttää aivoja lainkaan. Olin lukenut viime vuodet niin paljon, satoja kirjoja vuodessa, että silmiä särki ja pää tursusi kaikenlaista turhaa ja keskeneräistä ajatuksen repalettia. Olin masennuslääkityksellä, kuten kaikki eksistentialismiin uppoutuneet solipsisit, joten en voinut juoda edes alkoholia.

– Tämä on juuri, mitä tarvitsen, totesin.

Tämä oli tosielämää, ei mitään teatteria. Raakaa tosielämää.

Vanha ystäväni, joka oli muuten sellaiset 25-vuotta vanha, tuijotti minua kummissaan, harvoja vaaleita viiksiään hivellen, kunnes hänelle saapunut tekstiviesti sai hänet hätkähtämään ja hölkkäämään koomisen nopeasti kohti eteisen nauhakossa roikkuvaa ulkotakkiaan, jonka taskussa piippaili hänen nokialainen puhelimensa. Viestiä oli selvästi odotettu hartaasti. Lukihäiriöinen kun oli, viestin hahmottamisessa meni aikansa. Kaverini tutki puhelintaan ahnaasti ikään kuin se olisi ollut jotain syötävää. Sitten hän nosti katseensa iloisena ja osoitti minua sormellaan.

– Jes. Pomo kirjoittaa, ett’ tuu maisterin kans huamen aamul kello 9 töihi.

Siitä lähtien minun nimeni oli Maisteri.

IV

Sunilasta Mussalon satamaan on linnuntietä noin kymmenen kilometriä. Koska Kotka koostuu saarirykelmistä, joiden kaikkien välillä ei ole siltoja, matkaa polkupyörillä tuli lähes tuplasti, noin 17 kilometriä. Siinä oli vaihteettomalla mummpyörällä tekemistä. Ohitin erikoisen punaisen tuulimyllyn jossain matkan varrella. Olin jo aivan puhki satamaportille päästyäni, eivätkä työt olleet vielä edes alussa. Vatsassa kurni karmea nälkä aamupalaksi syödyistä suklaamuroista huolimatta.

Portinvartijat eivät päästäneet minua sisään, koska minulla ei ollut kulkulupaa. Onneksi pomo oli aamulla jo hereillä ja selvitti puhelimitse vartijoille kuka mies, selkä ja kainalot hiestä märkänä, sisälle pyrki. Olin unohtanut partakoneeni ja deodorantin kotiin, joten aloin ulkoisesti jo muisuttua satamajätkeä. Pyörät vanha kaverini käski jättämään varastohallin taakse, ei oven pieleen kuten muut olivat tehneet.

– Nää ei oo välttämättä iha legitiimei, ainakaa toi sun, hän sanoi ja iski silmää iloisena kuin merirosvo konsanaan.

Ilo loppui kuitenkin lyhyeen. Vanha kaverini raivostui, kun minua odottivat työvaatteet taukotilassa.

– Vittu, miä ootin omii työvaatteit totanoinniin varmaa pual vuatta. Pilasin mont hyvää paitaa täällä. Maisteri saa heti työvaatteet.

Reaktio oli kieltämättä hieman yllättävä, varsinkin kun hänen äänessään oli aitoa ärtymystä. En kuitenkaan saanut turvakenkiä vielä ensimmäisenä päivänä.

– No kato, onko mulla turvakenkii, häh? Ei tääl oo turvakenkii ku vakituisil, myä ollaa vuakraväkee. Ei myä mitää turvakenkii saaha.

Meidän trukikukimme, pyöreä karvainen kaveri, tuli taukotupaan ison eväskassinsa kanssa ja alkoi lastata jääkaappia.

– Mitä Proteiinipoika, olit siä ryyppäämäs viikonloppun?

Vanha kaverini oli satamassa nimeltään Proteiinipoika. Kuten myöhemmin huomasin, hän joi jatkuvasti proteiinipirtelöitä kasvattaakseen lihaksiaan, joten nimi oli sinänsä osuva. Hänellä oli usein vaatteillaankin pölynneitä valkoisia proteiinijauhoja kuin huumeidiilerillä konsanaan.

– Ain sit vähä pulloa kallistellaa.

Menin trukikukin luo käsi ojossa ja sanoin päivää. Hän katsoi minua ikään kuin ei olisi aiemmin huomannut minua vaan olisin juuri putkahtanut tyhjyydestä hänen eteensä, katsoi mielestäni vähän pettyneen näköisenä. Painoin ehkä puolet hänen painostaan ja olin hiestä märkänä kuin rätti. Vai ihmettelikö hänkin sitä, että olin saanut työvaatteet jo ensimmäisenä päivänä? Hän väisti ketterästi ojennetun käteni ja huikkasi Proteiinipojalle: – Lähetää painaa duunii.

Onko sinua koskaan jätetty kättelemättä, vaikka varta vasten olet mennyt jonkun henkilön luo? Ei varmasti ole, ellet

Poikkeuksellisen älykäs, viihdyttävä ja raflaava autofiktio Maisterin siirtymisestä työelämään rankkaan satamatyöhön Kotkaan vuoden 2008 finanssikriisin kynnyksellä. Satamassa avautuu akateemiseen maailmaan verrattuna aivan uusi maailma, jota kutsuttiin ennen savolaisten Amerikaksi mutta jota nykyiset vuokratyölempaajat kutsuvat ihmiskaatopaikaksi. "Lemppaaminen on koiran hommaa!" on usein toistuva lause. Työ on niin rankkaa, että aamulla sormet ovat kohmettuneet koukkuun ja ne pitää hieroa takaisin liikkuviksi. Iho menee mustaksi pölystä, joka ei irtoa suihkussa edes saippualla. Liiasta itsetietoisuudesta kärsivä Maisteri huomaa fyysisen työn olevan kuitenkin erittäin meditatiivista, kun keho alkaa siihen tottua. Seuraa monenlaisia kommelluksia. Pikku hiljaa Maisterille alkaa valjeta, kuinka satamassa selviää hengissä. Myös sataman nokkimisjärjestys alkaa hahmottua ryyppykerhoineen. Kotkassa puhuttu murre alkaa tarttua. Maisteri koettaa aloittaa perheellisen elämän, vaikka tietoa ei ole edes seuraavan päivän työstä. Työtä tarjotaan nimittäin aina vain päiväksi kerrallaan, nollasopimuksella. Lisäksi maailmantalous on törmäämässä täydellä vauhdilla seinään. Koeta sitten siinä... Onneksi on Kirsi.

Kuvat: Adobe Stock

9 789523 393929